

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 330.544.2

ЛОКАЛЬНІ СУСПІЛЬНІ БЛАГА: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

DOI 10.30838/P.ES.2224.260319.5.413

Алексєєнко Д. Д.

НТУ «Дніпровська політехніка»

У статті розкрито особливості локальних суспільних благ в системі економічних відносин суспільства. Проаналізовано сутнісні риси та основні ознаки суспільних благ, запропонованих Е. Ліндалем, А.Пігу, П. Самуельсоном, Р. Масгрейвом та Ч. Тібу. Показано, що теорія суспільних благ спрямована на пояснення причин та наслідків існуючих суперечностей між приватними та суспільними інтересами у виробництві суспільних благ, а також містить пропозиції щодо механізму вирішення даних суперечностей. Запропоновано при визначенні сутності локальних суспільних благ використати методологічний підхід, за якого конструювання економічної категорії відбувається через, по-перше, опис найбільш суттєвої сторони явища, яке досліджується, по-друге, пояснення, яким саме чином відбувається розгортання сутності явища в рамках певного, чітко визначеного змісту та, по-третє, з'ясування, до якого саме результату в економічній системі призводить реалізація даного явища. Проведено узагальнення існуючих у вітчизняній економічній літературі найбільш поширених підходів щодо розкриття сутності, змісту, а також результату реалізації таких економічних явищ, як «суспільне благо» та «локальне суспільне благо». На основі критичного аналізу цих дефініцій подано авторське визначення зазначених споріднених категорій. Запропоновано розглядати локальне суспільне благо як сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів та засобів, призначених для задоволення колективних потреб у певних територіальних межах, які характеризуються певною комбінацією властивостей неможливості виключення будь-якого суб'єкта із процесу споживання та індивідуального вибору обсягу споживання, а також відсутністю при цьому суперництва між споживачами. На основі узагальнення існуючих в економічній літературі підходів проведено класифікацію локальних суспільних благ. Запропоновано доповнити дану класифікацію за ознакою інституціонального середовища відтворення даних благ. Виділено із сукупності локальних благ ті, які відтворюються за рахунок дії формальних, а також неформальних правил.

Ключові слова: суспільні блага; мериторні блага; локальні суспільні блага; неконкурентність; невиключеність; неподільність

UDC 330.544.2

LOCAL PUBLIC GOODS: THE ESSENCE AND CLASSIFICATION

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260319.5.413

Alexeenko D.*NTU «Dnipro Polytechnics»*

The features of local public goods in the system of economic relations of society have been revealed. The essential features and main features of public goods offered by E. Lindal, A. Pigu, P. Samuelson and R. Musgrave have been analyzed. It has been shown that the theory of public goods is aimed at explaining the causes and consequences of existing contradictions between private and public interests in the production of public goods, and also contains suggestions on the mechanism for solving these contradictions. While determining the essence of local public goods the use of methodological approach has been proposed, through the use of which the construction of the economic category occurs through, firstly, the description of the most significant aspect of the phenomenon being investigated, secondly, an explanation of how exactly the deployment of the essence of the phenomenon within a certain, clearly certain content is being done and, thirdly, clarification of what the realization of this phenomenon results in inside the economic system. A generalization of the most common approaches to the disclosure of the essence, content, as well as the result of the realization of such economic phenomena as "public good" and "local public good" that are presented in the domestic economic literature is carried out. On the basis of the critical analysis of these definitions an author's definition of mentioned related categories is given. It is proposed to consider the local public good as a set of tangible and intangible objects and facilities designed to meet collective needs in certain territorial boundaries, which are characterized by a certain combination of properties of impossibility to exclude any subject from the process of consumption and individual choice of consumption, as well as by the absence of competitiveness between consumers. On the basis of the generalization of existing approaches in economic literature, the classification of local public goods is conducted. It is proposed to supplement this classification through the feature of institutional environment for the reproduction of these goods. Those local goods that are being reproduced through formal and informal rules are highlighted among the totality of local goods.

Keywords: public goods; measurable goods; local public goods; noncompetitiveness; non-exclusion; indivisibility

Актуальність проблеми. Необхідною складовою сучасної економіки є суспільний або публічний сектор, який відіграє важливу роль у створенні ефективних умов розвитку для суспільства у цілому. За рахунок функціонування даного сектору забезпечується задоволення потреб населення в тих благах, які об'єктивно є життєво необхідними, проте з різних причин у багатьох випадках не можуть бути надані за

рахунок механізмів ринкового саморегулювання. Саме тому від ефективності процесів виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільних благ в країні прямо залежить поточний рівень добробуту її громадян, потенціал його підвищення а, отже, й сама можливість для подальшого соціально-економічного прогресу суспільства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми функціонування та регулювання суспільного сектору, виробництва суспільних благ в сучасних умовах досить широко аналізуються у вітчизняній науковій літературі. Так, наприклад, у монографії під загальною редакцією А. Мельник розглядаються механізми модернізації суспільного сектору України, О. Длугопольський досліджує розвиток сектору суспільних благ через призму публічних фінансів, а М. Кічурчак аналізує особливості відтворення суспільних благ у вітчизняній економічній системі. Різні аспекти теоретичного та прикладного характеру з проблематики суспільних благ піднімаються також у роботах Н. Гончарової, П. Єщенко, Г. Монастирського, Ю. Петрушенка та інших науковців. Разом з тим, на сьогодні дискусійними залишаються питання щодо самої сутності суспільних благ та їх специфічних ознак, недостатньо дослідженими є проблеми місця в системі благ суспільного характеру локальних суспільних благ, а також механізмів та факторів їх виробництва та розподілу.

Метою роботи є визначення сутнісних рис локальних суспільних благ, а також проведення класифікації їх видів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Термін «суспільні блага» увійшов до наукового обігу завдяки роботам Е. Ліндаля та А. Пігу. Так, Е. Ліндаль вказував, що при виробництві суспільних товарів існують проблеми ринкової оцінки їх вигод та витрат, оскільки частина споживачів щоб не платити за такі суспільні блага, буде приховувати зацікавленість у їх виробництві. Для вирішення цих проблем вчений пропонує диференціювати вартість суспільних благ за групами платників податків, оскільки наявна «сильна залежність податкових цін від граничної корисності суспільного блага для кожної із вказаних груп» [1]. Як результат, на думку автора, введення відповідних податків та їх перерозподіл забезпечить фінансування виробництва суспільних благ.

А.С. Пігу, розділяючи блага на приватні та суспільні, розглядає проблему останніх через призму екстерналій (зовнішніх ефектів), що впливають на добробут інших учасників ринкового обміну. Зовнішні ефекти, на його думку, виникають тоді, коли дії одного економічного

суб'єкта ненавмисно шкодять або приносять користь іншим, у результаті чого особисті витрати або вигоди від діяльності відрізняються від реальних соціальних витрат або вигод. А. С. Пігу вважав, що такі випадки «провалів ринку» детермінують необхідність відповідної податкової політики або надання субсидій з метою усунення різниці між приватним та соціальним співвідношенням витрат та вигод [2].

В новітній час розвиток теорії суспільних благ пов'язується, насамперед, з науковими здобутками П. Самуельсона та Р. Масгрейва. Так, П. Самуельсон в своїй роботі «Чиста теорія державних витрат» (1954) дав класичне визначення даної категорії як благ, «вигода від використання яких нероздільно розподілена по всьому суспільству незалежно від того, хочуть чи ні окремі його представники купувати це благо... Споживання такого блага кожним індивідуумом не применшує його споживання будь-яким іншим індивідуумом» [3, с.338]. У цій роботі також було окреслено умови рівноваги для суспільних товарів, які формалізуються шляхом підсумовування індивідуальних їх норм заміщення [там же].

Вважається, що саме П. Самуельсону належить визнане сучасною наукою трактування основних ознак суспільного блага: неконкурентності або несуперництва – доступності всіх до такого блага; невиключеності – обмеження доступу споживачів до такого блага практично неможливе; неподільності – індивід не може сам вибрати обсяг споживання блага. Такі характеристики суспільних благ суттєво виокремлюють їх від групи «звичайних» ринкових (або приватних) благ, які, навпаки, є доступними лише для тих споживачів, які, обирають кількість необхідного їх товару та оплачують їх вартість, що, відповідно, робить неможливим споживання цих товарів іншими суб'єктами ринкового обміну.

Наукова спадщина Р. Масгрейва полягає у введенні в науковий обіг та всебічному обґрунтуванні так званих мериторних благ. Мериторні блага (merit goods) за Р. Масгрейвом – це блага, «на які індивідуальний попит сильно відрізняється від нормативних цілей суспільства» і стимулюється державою. На його думку, попит на такі блага (наприклад, в галузях культури, охорони здоров'я, освіти та науки) з боку приватних осіб відстає від бажаного суспільством, тому держава повинна сприяти їх виробництву, оскільки мериторні блага допомагають розвитку людини й особистості [4, с. 55].

У цілому теоретичні напрацювання Е. Ліндаля, А. Пігу, П. Самуельсона, Р. Масгрейва та інших їх послідовників спрямовані на

пояснення закономірностей виробництва та споживання суспільних благ в умовах «провалів ринку», а також на обґрунтування ролі держави в цих процесах. У найбільш загальному вигляді теорія суспільних благ пояснювала причини та наслідки існуючих суперечностей між приватними та суспільними інтересами у виробництві суспільних благ, а також намагалася запропонувати механізм їх вирішення.

Необхідно зауважити, що певним продовженням дискусії навколо проблематики «провалів ринку» в контексті теорії суспільних благ є концепція локальних суспільних благ американського економіста Ч. Тібу. Вчений, досліджуючи аспекти децентралізації економічного розвитку країн, звернув увагу на особливості надання суспільних благ в межах локальних територій. На його думку саме децентралізація сприяє як більш повному з'ясуванню уподобань споживачів в тих чи інших локальних суспільних благах, так і більш ефективному розподілу ресурсів на їх виробництво. Досягається це, на переконання Ч. Тібу, через механізм урівноваження, з одного боку, обсягу та якості таких благ, які надаються у певній місцевій громаді, та, з іншого – необхідного рівня витрат на їх виробництво та рівня податків, які готові сплачувати місцеві мешканці за їх споживання [5].

Власне саме територіальний критерій, який запропонував Ч. Тібу, і до сьогодні є найбільш поширеним ідентифікатором визначення специфіки локальних благ, їх місця серед інших благ суспільного призначення. Найчастіше під такими благами розуміється ті суспільні блага, вигоди від споживання яких концентруються на певній невеликій території, послуги, які надаються інфраструктурою населених пунктів (див. наприклад, [6-7]). У класичному підручнику з проблематики державного сектора Е. Аткинсона та Дж. Стігліца зазначається, що «ці блага розглядаються як специфічні для будь-якого окремо взятого географічного розташування, а споживачі при прийнятті рішення про своє місце проживання можуть здійснювати вибір відносно кількості та типів суспільних благ, які надаються ... Для деяких суспільних благ просторові обмеження можуть бути відсутні ... для інших же сумарні вигоди, хоча і є доступними для нових постійних мешканців без будь-яких додаткових витрат, проте обмежуються однією місцевою громадою» [8, с. 699]. Таким чином, переважно саме просторова обмеженість отримання вигод від споживання використовується дослідниками для характеристики локальних суспільних благ.

Такий підхід до трактування категорії «локальні суспільні блага» не можна вважати прийнятним, оскільки він відображає лише результат класифікації суспільних благ за територіальним критерієм, опис території, на якій відбувається рух благ між економічними суб'єктами. На наше глибоке переконання подібні дефініції не торкаються взаємозв'язків, що виникають між суб'єктами з приводу виробництва таких благ, їх розподілу, обміну й споживання і не показують глибинних причин виникнення самого феномену таких благ. Відповідно, існуючі визначення не можуть відобразити власне сутність такої специфічної категорії, як локальні суспільні блага.

Для визначення сутності таких благ пропонуємо скористатися відомим підходом до конструювання категоріального апарату економічної науки, запропонованим А. Старостіною. На її думку, «будь яка економічна категорія чи поняття має складатися з трьох основних складових. Перша складова описує найбільш суттєву сторону явища, яке досліджується. За допомогою другої складової дослідник повинен вказати на те, яким саме чином відбувається розгортання сутності явища в рамках певного, чітко визначеного змісту. Нарешті, використовуючи третій, останній компонент визначення категорії (поняття), ми маємо вказати до якого саме результату в економічній системі призводить реалізація даного явища» [9, с.7].

Використовуючи даний підхід, виокремимо спочатку найбільш суттєву сторону такого явища, як локальне суспільне благо. Зрозуміло, що зважаючи на те, що дане явище є похідним від більш широкого поняття суспільних благ взагалі, то вирішення нашого завдання повинно спиратися на з'ясування сутнісних рис цієї родової по відношенню до локальних суспільних благ категорії.

Якщо проаналізувати наявну вітчизняну та зарубіжну економічну літературу, в якій даються визначення суспільних благ, то в якості сутності даного явища автори намагаються охарактеризувати його властивості як блага взагалі. Узагальнено найчастіше використовуються такі його характеристики: сукупність матеріальних і нематеріальних благ, товар або послуга, суспільний товар.

Найбільш поширеним в економічній літературі є інтерпретація змісту суспільних благ. Зрозуміло, що домінуючою позицією є точка зору фундаторів теорії суспільних благ Е. Ліндаля, А. Пігу, П. Самуельсона, Р. Масгрейва, а саме: суспільні блага є доступними для всіх споживачів, обмеження доступу до такого блага практично неможливе та їх обсяги

споживання не обираються індивідуально. Також присутні характеристики неможливості визначення суспільних благ в грошовій формі, так як їх не може забезпечити ринок, та неможливості вилучити зі споживання, відсутності конкуренції в споживанні, неможливості поділу на одиниці споживання та продажу частками, наданні населенню державою у прямій і опосередкованій формах на здебільшого еквівалентній основі (шляхом вилучення податків) тощо.

Нарешті, щодо результату явища суспільних благ, то найбільш поширеними їх визначеннями є наступні: здатність одночасного їх споживання багатьма особами, вони призначені для задоволення колективних потреб, можуть споживатися багатьма особами, незалежно від того, може чи не може їх оплатити кожен окремий споживач. Результати узагальнення найбільш поширених визначень категорії «суспільне благо» наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Структура категорії «суспільне благо» в підходах деяких авторів

№	Автор	Суть явища	Зміст явища	Результат явища
1	Базилевич В.	товари і послуги	неможливо визначити в грошовій формі (отже їх не може забезпечити ринок), але які неможливо вилучити зі споживання	призначені для задоволення колективних потреб
2	Башнянин Г., Щедра О.	блага	є неконкурентними і невинятковими, споживання однієї особи не обмежує споживання інших	споживаються колективно й одночасно багатьма людьми
3	Будаговська С., Луніна І.	блага	неможливість виключення будь-якого суб'єкта із споживання (невиключеність) і відсутність суперництва у споживанні (неконкурентність)	-
4	Галушка З.	блага	неможливо надати якомусь одному суб'єкту, не зробивши їх в той час доступними для інших; іноді неможливо обмежити коло споживачів суспільних благ лише тими, хто заплатив	-
5	Гриценко О., Гриценко Л., Мамалуй О., Шевченко Л.	суспільні товари	не можуть бути поділені на одиниці споживання та продані частками; споживають усі громадяни незалежно від того, платять за це вони чи ні; мають надходити до споживача у тій же кількості, що й іншим споживачам; споживаються громадянами тільки разом, колективно; обсяг індивідуального споживання суто суспільного блага повинен дорівнювати обсягові їх колективного споживання	задовольняють певні суспільні потреби

Продовження табл. 1

6	Кічурчак М.	блага	зумовлюють дії з об'єктивізації спільних інтересів індивідів, мають комбінаторність властивостей невиключеності і неконкурентності у споживанні, інституціонування квазіринкових процедур їхнього надання, орієнтованість на досягнення позитивного впливу на економічний і соціальний розвиток, екологічну ситуацію	здатні задовольняти потреби у них груп індивідів
7	Мочерний С.	сукупність матеріальних і нематеріальних благ	надаються населенню державою у прямій і опосередкованій формах на здебільшого еквівалентній основі (шляхом вилучення податків)	-
8	Пилипенко Г., Горбаньов В.	особливий продукт людської діяльності	породжуються суспільними відносинами, що проявляються в конфлікті суспільних і приватних інтересів	слугують засобом вирішення конфлікту інтересів

Джерело: [10, с. 709; 11, с. 413; 12, с. 188; 13, с. 248; 14, с. 384; 15, с. 428; 16, с. 56-57; 17, с. 398; 18, с. 25; 19, с. 26]

На нашу думку, для визначення категорії «суспільне благо» необхідно враховувати наступні обставини:

1) суспільні блага як об'єкти та засоби задоволення людських потреб можуть мати матеріальне та нематеріальне втілення, а також окрім товарної форми і нетоварну форму отримання. Зважаючи на це, терміни «товар», «послуга», «ресурси», які використовуються в наявній економічній літературі, звужують суть даного явища;

2) зміст суспільних благ, як сукупність елементів, процесів, зв'язків, які становлять дане явище, пов'язаний із специфікою їх споживання, тобто неможливістю виключення будь-якого суб'єкта із даного процесу та індивідуального вибору обсягу споживання, а також відсутністю при цьому суперництва між споживачами. Разом з тим, необхідно враховувати те, що одночасна наявність всіх сутнісних рис (невиключеності, неконкурентності та неподільності) у суспільних благах є скоріше виключенням, а в більшості випадків вони утворюють певну комбінацію даних рис;

3) результатом реалізації в економічній системі явища «суспільне благо» є задоволення за рахунок їх специфічних споживчих якостей певних суспільних потреб. Важливо і те, що таке задоволення потреб відбувається одночасно багатьма споживачами.

Грунтуючись на подібних міркуваннях, визначимо категорію «суспільне благо» як сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів та засобів, призначених для задоволення колективних потреб, які

характеризуються певною комбінацією властивостей неможливості виключення будь-якого суб'єкта із процесу споживання та індивідуального вибору обсягу споживання, а також відсутністю при цьому суперництва між споживачами.

Відповідно, зважаючи на те, що локальні суспільні блага виокремлюються за територіальною ознакою, то можливо їх визначити як сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів та засобів, призначених для задоволення колективних потреб у певних територіальних межах, які характеризуються певною комбінацією властивостей невиключеності, неконкурентності та неподільності.

Важливим завданням пізнання сутності та різноманітних форм прояву будь-якого явища є його класифікація, тобто групування за певними ознаками. Необхідно зауважити, що в науковій літературі є достатньо багато різних варіантів такої класифікації. Найбільш узагальнено з цього приводу позиція різних вчених представлена в роботах вітчизняних вчених М. Кічурчак [16] та О. Длугопольського [20]. Використовуючи ці узагальнення, пропонуємо також доповнити класифікацію локальних суспільних благ за ознакою інституціонального середовища їх відтворення. На нашу думку, дана ознака дозволяє виділяти із сукупності локальних благ ті, які відтворюються за рахунок дії формальних (наприклад, надання житлово-комунальних послуг) та неформальних (наприклад, отримання переваг від чистого повітря) правил. В узагальненому вигляді класифікацію локальних суспільних благ представлено на рис. 1.

Висновки. Здійснене дослідження дозволило дійти висновку, що в сучасній економічній літературі не існує загальноживаного терміну, який би відображав сутність локальних суспільних благ. Той факт, що такі блага є поширеними в реальній дійсності, характеризуються зростаючим попитом і мають значні проблеми при виробництві і споживанні, вимагає пошуку теоретико-методологічних підходів до визначення сутності даної категорії.

У ході дослідження існуючих визначень виявлено домінуючу схильність науковців інтерпретувати зміст суспільних благ через територіальний принцип: переважно саме просторова обмеженість отримання вигід від споживання представляється як основна характеристика сутності локальних суспільних благ.

Рис. 1 Класифікація локальних суспільних благ

Джерело: [16; 20]

Урахування причинно-наслідкових зв'язків між суб'єктами, які виникають на ґрунті виробництва, розподілу, обміну й споживання локальних суспільних благ дозволило представити їх як сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів та засобів, призначених для задоволення колективних потреб, які характеризуються певною комбінацією властивостей неможливості виключення будь-якого суб'єкта із процесу споживання та індивідуального вибору обсягу споживання, а також відсутністю при цьому суперництва між споживачами.

Аналіз підходів до класифікації локальних суспільних благ, а також існування суперечностей у їх наданні мешканцям окремої території показав необхідність доповнення існуючих підходів групуванням за ознакою інституціонального середовища відтворення локальних благ. Запропоновані теоретико-методологічні підходи до виявлення сутності та класифікації локальних суспільних благ формують підґрунтя для подальших наукових пошуків, що стосуються створення ефективного механізму їх виробництва й розподілу. На наше переконання, визначені

теоретичні засади дозволяють вести мову про такий механізм на основі причинно-наслідкових залежностей і, тим самим, обирати найбільш дієві методи й інструменти по його створенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lindahl Erik. Just Taxation – a Positive Solution. In: Musgrave R.A., Peacock A.T. (eds) *Classics in the Theory of Public Finance*. International Economic Association Series. Palgrave Macmillan, London. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://econ.ucsb.edu/~tedb/Courses/UCSBpf/readings/lindahl> (дата звернення 02.02.2019)
2. Пигу А. Экономическая теория благосостояния / А. Пигу. – М.: Прогресс, 1985.–Т.2, с. 240 [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://mirknig.su/knigi/biznes/24983-ekonomicheskaya-teoriya-blagosostoyaniya-tom-1-2.html> (дата звернення 03.02.2019)
3. Самуэльсон П. А. Экономика / П. А. Самуэльсон, В. Д. Нордхаус ; ред. пер с англ. Л. С. Тарасевич, А. И. Леусский. – М. : БИНОМ ; КноРус, 1997. – 800с.
4. Масгрейв Р. Государственные финансы: теория и практика / Р. Масгрейв, П. Масгрейв ; пер. с англ. – М. : Бизнес Атлас, 2009. – 716с.
5. Tiebout C. A pure theory of local expenditures // *The journal of political economy*, 1956. – Vol. 64, №. 5. – P. 416-424.
6. Калашнікова Т.М. Забезпечення територіально локалізованими благами в контексті людського розвитку / Т.М. Калашнікова // *Демографія та соціальна економіка*. - 2015. - № 1. - С. 102-112. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_1_11 (дата звернення 08.02.2019)
7. Каменев Н. А. Типология локальных общественных благ / Н. А. Каменев // *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*. – №2, 2011. – С.22-26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tipologiya-lokalnyh-obschestvennyh-blag> (дата звернення 06.02.2019)
8. Аткинсон Э. Б., Стиглиц Дж. Э. Лекции по экономической теории государственного сектора: Учебник / Пер. с англ. под ред. Л. Л. Любимова. – М. : Аспект Пресс, 1995. – 832 с.
9. Старостіна А., Кравченко В. Сутність та практичне застосування методик конструювання категоріального апарату економічної науки (на прикладі понять "глобалізація" та "підприємницький ризик") / А. Старостіна, В. Кравченко // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – Випуск 128. – 2011. – К. КНУ. – С.5-10.

10. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 7-ме вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2008. – 719 с.
11. Мікроекономічна теорія : навч. посібник / за ред. д.е.н., проф. Г. І. Башнянина і к.е.н. О. В. Щедрої. – Львів : Новий Світ – 2007. – 640 с.
12. Мікроекономіка і макроекономіка : підруч. для студентів екон. спец. закл. освіти : у 2 ч./за заг.ред.С.Будаговської.–К.:Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 517 с.
13. Галушка З. І. Соціалізація трансформаційної економіки: особливості, проблеми, пріоритети : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2009. – 407 с.
14. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2008. – 448 с
15. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. О. О. Мамалужа. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.
16. Кічурчак М. В. Відтворення суспільних благ в економічній системі України.– Дис. на зд. наук. ст. д-ра екон. наук. – Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, Львів, 2017. – 701 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/dis_kichurchak.pdf (дата звернення 12.02.2019)
17. Економічна енциклопедія : у 3-х т. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. Т. 2 : К (концентрація капіталу) – П (портфельний аналіз) / під ред. С. В. Мочерного.– 848 с.
18. Горбанев В. С. К вопросу о категориальной оформленности феномена общественных благ / В. С. Горбанев // Економічний вісник Національного гірничого університету – №2 – 2016. – С.18–27.
19. Пилипенко Г. М., Горбаньов В. С. Глобальні блага у структурі благ суспільного призначення / Г. М. Пилипенко, В. С. Горбаньов // Вісник соціально-економічних досліджень – №2 (66) – 2018. – С.19 –30.
20. Длугопольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в умовах глобалізаційних змін. – Дис. на зд. наук. ст. д-ра екон. наук. – ДННУ: «Академія фінансового управління» Міністерства фінансів України. – Київ, 2013. – 443 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1605/1/dis%20doc%20Dluhopolskyi.pdf> (дата звернення 12.02.2019)

REFERENCES:

1. Lindahl E. (1958). *Just Taxation – A Positive Solution*. In: Musgrave R.A., Peacock A.T. (eds) *Classics in the Theory of Public Finance*. International Economic

- Association Series. Palgrave Macmillan, London. Retrieve from: <http://econ.ucsb.edu/~tedb/Courses/UCSBpf/readings/lindahl> [in English].
2. Pigu, A. (1985). *Ekonomicheskaya teoriya blagosostoyaniya [Economic Theory of Welfare]*. Moskow: Progress. Retrieved from <http://mirknig.su/knigi/biznes/24983-ekonomicheskaya-teoriya-blagosostoyaniya-tom-1-2.html> [in Russian].
 3. Samuelson, P. & Nordhaus, V. (1997). *Ekonomika [Economy]*; L.S. Tarasevich (Ed.), (A.I. Leusky, Trans.). - Moskow: BINOM; KnoRus [in Russian].
 4. Masgreyv, R. & Masgreyv, P. (2009). *Gosudarstvennyye finansy: teoriya i praktika [Public finances: theory and practice]*. Moskow: Biznes Atlas [in Russian].
 5. Tiebout, C. (1956). A pure theory of local expenditures. *The journal of political economy*, 5, 416-424 [in English].
 6. Kalashnikova, T.M. (2015). Zabezpechennya terytorialno lokalizovanyimi blahamy v konteksti lyudskoho rozvytku [Providing Territorially Localized Benefits in the Context of Human Development]. *Demohrafiya ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 1, 102-112. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_1_11 [in Ukrainian].
 7. Kamenev, N. A. (2011). Tipologiya lokalnykh obshchestvennykh blag [Typology of local public goods]. *Vestnik Saratovskogo gosudarstvennogo sotsiano-ekonomicheskogo universiteta – Bulletin of the Saratov State Socio-Economic University*, 2, 22-26. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/tipologiya-lokalnyh-obschestvennyh-blag> [in Russian].
 8. Atkinson, E. B. & Stiglits, Dzh. E. (1995). *Lektsii po ekonomicheskoy teorii gosudarstvennogo sektora [Lectures on the Economic Theory of the Public Sector]* (L. L. Lyubimov, Trans.) Moskow: Aspekt Press [in Russian].
 9. Starostina, A. & Kravchenko, V. (2011). Sutnist ta praktychne zastosuvannya metodyky konstruyuvannya katehorialnogo aparatu ekonomichnoyi nauky (na prykladi ponyat «hlobalizatsiya» ta «pidpryyemnytskyi ryzyk») [Essence and practical application of the methodology of constructing a categorical apparatus of economic science (on the example of the concepts of "globalization" and "entrepreneurial risk")]. *Visnyk Kyyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National Taras Shevchenko University*, 128, 5-10 [in Ukrainian].
 10. Bazylevych, V. D. (Eds.). (2008). *Ekonomichna teoriya: Politekonomiya [Economic Theory: Political Economy]*. Kyiv: Znannya-Pres [in Ukrainian].
 11. Bashnyanyn, H. I. & Shchedroya, O. V. (Eds.). (2007). *Mikroekonomichna teoriya [Microeconomic theory]*. Lviv: Novyy Svit [in Ukrainian].

12. Budahovska, S. (Eds.). (2003). *Mikroekonomika i makroekonomika [Microeconomics and Macroeconomics]*. Kyiv: Vyd-vo Solomiyi Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
13. Halushka, Z. I. (2009). *Sotsializatsiya transformatsiynoyi ekonomiky: osoblyvosti, problemy, priorytety [Socialization of the Transformation Economy: Peculiarities, Problems, Priorities]*. Chernivtsi: Chernivetskyy natsionalnyy universytet [in Ukrainian].
14. Shevchenko, L. S. (Eds.). (2008). *Osnovy ekonomichnoyi teorii [Fundamentals of Economic Theory]*. Harkiv: Pravo [in Ukrainian].
15. Mamaluy, O. O. (Eds.). (2003). *Osnovy ekonomichnoyi teorii [Fundamentals of Economic Theory]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
16. Kichurchak, M. V. (2017). Vidtvorennya suspilnykh blah v ekonomichnyy systemi Ukrayiny [Reproduction of public goods in the economic system of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Lviv: Lvivsky natsionalnyy universytet imeni Ivana Franka. Retrieved from http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/dis_kichurchak.pdf [in Ukrainian].
17. Mocherniy, S. V. (Eds.). (2001). *Ekonomichna entsyklopediya [Economic Encyclopedia]*. (Vols. 1-3). Kiyv: Vydavnychy tsestr «Akademiya» [in Ukrainian].
18. Horbanov, V. S. (2016). K voprosu o katehoryalnoy oformlennosti fenomena obshchestvennykh blah [On the question of the categorical registration of the phenomenon of public goods]. *Ekonomichnyy visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu – Economic Bulletin of the National Mining University, 2*, 18–27 [in Ukrainian].
19. Pylypenko, H. M. & Horbanov, V. S. (2018). Hlobalni blaha u strukturi blah suspilnoho pryznachennya [Global benefits in the structure of social benefits] *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of social and economic research, 2 (66)*, 19–30 [in Ukrainian].
20. Dluhopolskyy, O.V. (2013). Suspilnyy sektor ekonomiky i publichni finansy v umovakh hlobalizatsiynnykh zmin [Public sector of the economy and public finances in the context of globalization changes]. *Doctor's thesis*. Kiyv: «Akademiya finansovoho upravlinnya» Ministerstva finansiv Ukrayiny. Retrieved from <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1605/1/dis%20doc%20Dluhopolskyi.pdf> [in Ukrainian].